

Вишивана Б. М.

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

Безпалько М. А.

здобувачка вищої освіти 2-го курсу
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Львівського національного університету імені Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ Е-ГРИВНІ В УКРАЇНІ: ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕВАГИ ТА ЗАГРОЗИ

Вступ. У сучасному світі цифровізація фінансових систем стала невід’ємною частиною розвитку економіки. Центральні банки багатьох країн досліджують можливості впровадження цифрових валют центрального банку (ЦВЦБ) як відповіді на виклики, пов’язані з розвитком фінансових технологій, зростанням популярності криптовалют і необхідністю підвищення ефективності платіжних систем. Україна не є винятком у цьому процесі. Національний банк України (НБУ) розпочав дослідження щодо впровадження електронної гривні (е-гривні) ще у 2016 р.

Метою дослідження є аналіз передумов, які спонукали до розгляду можливості впровадження е-гривні в Україні, виокремлення переваг та окреслення можливих загроз, пов’язаних зі впровадженням ЦВЦБ в Україні.

Основна частина. Дослідження феномену ЦВЦБ є доволі новим предметом наукових дискусій і представлене переважно роботами зарубіжних вчених у контексті впливу випуску ЦВЦБ на стабільність банківської системи, механізмів, переваг та ризиків впровадження ЦВЦБ, зокрема дослідників, як-от Р. Ауер, С. Габріель, Дж. Кіф, Т. Гріфолі, М. Періа, Р. Джукс, Д. Ніпельт та ін. Важливі аспекти зазначених проблем та можливостей запровадження ЦВЦБ в Україні висвітлюють у своїх працях вітчизняні вчені Б. Вальд, М. Король, Ю. Шаповал, М. Хуторна, О. Сударенко та інші.

Однією з визначальних передумов впровадження цифрової валюти є платіжна інфраструктура в державі. В Україні найбільший обсяг платежів та переказів (97,1 % від загального обсягу) припадає на систему міжбанківських розрахунків (СЕП), водночас найбільша кількість операцій останніми роками була здійснена через карткові платіжні системи (84,2 % від загальної кількості), що робить їх стабільність критично важливою для довіри до банківської системи. На початок 2025 р. загальна кількість платіжних карток в Україні досягла 132 млн шт., що на 15 % більше, ніж роком раніше [1].

Отже, сьогодні в Україні платіжні картки залишаються наймасовішим та найзручнішим інструментом для безготівкових розрахунків завдяки розвиненій інфраструктурі та зростанню популярності Р2Р-переказів. Паралельно спостерігається поступовий розвиток інноваційних рішень, як-от СЕП-4.1 – система миттєвих переказів, що посилює доступність і швидкість електронних платежів. Електронні гроші також мають потенціал для ширшого застосування, зокрема внаслідок законодавчих змін 2023 р., однак їх розвиток обмежено через тимчасове призупинення операцій з боку НБУ після 24 лютого 2022 р.

Для українського платіжного ринку наразі актуальним залишається питання впровадження доступного, дешевого, захищеного і функціонального інструменту для здійснення роздрібних платежів на невеликі суми фізичними особами.

У 2018 р. НБУ провів пілотний проєкт із запуску е-гривні, що включав створення платформи, обмежений випуск цифрової валюти та тестування її використання [2]. Проєкт підтвердив технічну можливість впровадження, водночас виявив потребу в доопрацюванні правового регулювання, бізнес-моделі та популяризації. У 2023 р. розпочалась підготовка до відкритого тестування за участі банків, фінансових установ і їх клієнтів. Через невеликі обсяги операцій пілотний проєкт мав мінімальний вплив на макроекономіку. Проте масштабне впровадження е-гривні може змінити банківську систему та послабити вплив НБУ на макроекономічні процеси, зокрема інфляцію. Існує також ризик відтоку ліквідності з банків, що потребує запровадження обмежень на обмін безготівкових коштів на е-гривню.

Вплив е-гривні на монетарні показники залежить від її конкуренції з готівкою чи безготівковими операціями, а також від співвідношення Р2Р-переказів та оплати товарів / послуг. Якщо е-гривня стане основним засобом сплати, а її обсяг досягне 20 % від безготівкових операцій з картками, це суттєво вплине на ліквідність банків та обсяг готівки. Фактичний вплив буде визначатися швидкістю оборотності е-гривні та сферами її застосування [3].

Впровадження цифрової валюти центрального банку (ЦВЦБ) може стати потужним інструментом для Національного банку, сприяючи:

- розширенню доступу до фінансових послуг для всіх верств населення;
- скороченню обсягу готівкових операцій;
- прискоренню та спрощенню безготівкових розрахунків, а також підвищенню їх безпеки;
- стимулюванню конкуренції серед постачальників платіжних послуг;
- збільшенню прозорості фінансових операцій у державі;
- зниженню вартості безготівкових розрахунків, особливо порівняно з картковими операціями.

Проте для реалізації потенціалу ЦВЦБ необхідно подолати низку викликів. Зокрема, потрібно інвестувати значні кошти у розвиток роздрібної платіжної інфраструктури, здатної обслуговувати операції з ЦВЦБ. До того ж необхідно активно популяризувати ЦВЦБ серед населення, щоб забезпечити її широке використання.

Водночас впровадження е-гривні несе в собі певні ризики, серед яких:

- можливий негативний вплив на механізм грошово-кредитної трансмісії через обмеження здатності комерційних банків створювати кредитні гроші;
- відтік депозитів із комерційних банків до центрального банку, особливо в періоди фінансової нестабільності;
- послаблення ролі комерційних банків як кредитних посередників;
- потенційна загроза для системи страхування депозитів у довгостроковій перспективі;
- можлива «націоналізація» оптового грошового ринку.

Висновки. Отже, впровадження ЦВЦБ (е-гривні) потребує системного підходу, ретельного вивчення ризиків, адаптації законодавчої бази та суттєвих

інвестицій у технічну інфраструктуру. Остаточне рішення щодо запуску має базуватися на стратегічній оцінці його впливу на ключові цілі НБУ – цінову та фінансову стабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безготівкові розрахунки у 2024 р. суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. *Офіційний портал НБУ*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami> (дата звернення: 03.03.2025).

2. Аналітична записка за результатами пілотного проекту із впровадження платформи «Електронна гривня» та електронних грошей Національного банку України (е-гривні). *Офіційний портал НБУ*. 2019. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf (дата звернення: 10.04.2025).

3. Вальд Б. Цифрова валюта центрального банку: що це таке, чому всі про це говорять та як працює е-гривня. *Український капітал*. 2021. URL: <https://ucap.io/czyfrova-valyuta-czentralnogo-banku-shho-cze-take-chomu-vsi-pro-cze-govoryat-tayak-praczuivatyme-e-gryvnya/> (дата звернення: 03.04.2025).

Волкова В. В.

канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Березюк Д. С.

бакалаврант ОП «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ В МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Вступ. В умовах цифрової трансформації економіки, інтеграції до європейського фінансового простору та активізації мобільного банкінгу електронні гроші виступають не лише як зручний платіжний засіб, а й як інструмент фінансової інклюзії та підвищення ефективності бізнес-процесів. Упровадження цифрових рішень у сфері розрахунків дає змогу підприємцям зменшити витрати, розширити ринки збуту, покращити прозорість операцій та вийти з тіньового сегменту.

Мета роботи – проаналізувати вплив електронних грошей на розвиток малих і середніх підприємств в Україні, визначити основні проблеми їх впровадження та перспективи розвитку.

Основна частина. Питання цифровізації фінансових операцій є особливо актуальним для України в умовах посткризового економічного відновлення, євроінтеграційного курсу та зростаючої частки безготівкових платежів у бізнес-середовищі. За останні роки частка малих та середніх підприємств, що активно використовують електронні платіжні сервіси, зросла майже втричі, що свідчить